

BÁCSNÉ BÁBA ÉVA*

SPORTSZERVEZETEK MŰKÖDÉSI KERETEINEK VÁLTOZÁSA

CHANGES IN THE OPERATING FRAMEWORKS OF SPORTS ORGANIZATIONS

ABSTRACT

Sports organizations are entities conventionally based on civil, non-governmental initiatives, and operating in non-profit legal forms. Concurrently with the strengthening business characteristics of sports, for-profit companies started to spread in increasing numbers. Currently, in Hungary sports organizations can be operated in the form of sports associations, business entities and public-benefit foundations for special purposes.

The operating frameworks of sports organizations are currently defined in legal regulations. Business entities belong to the scope of the Act on Business Associations and other business-related legislation, whereas sports associations are subject to the Civil Act and the Civil Code. Obviously, the operation of sports organizations is also strongly influenced by the Sports Act. In consequence, it can be ascertained that the operation of sports organizations today is fairly strictly regulated.

This publication has been written to describe the regulations relating to the organizations of the sports associations still constituting the majority of sports organizations, from the beginnings until the evolution of today's system.

1. Bevezetés

A sportszervezetek hagyományosan civil kezdeményezésen alapuló, mai kifejezéssel élve, nonprofit formában működő szerveződések. Már a kezdetektől, amikor a sport tevékenység szervezeti kereteinek formálódása megindult az egyletesedés tanúi lehetünk. Tanulmányomban végig követem az egyesületi forma kialakulását, magyarországi megjelenését, szabályozási kereteinek változását a polgári korszakban, a centralizált pártutasításos rendszerben és a rendszerváltást követően.

A sport az emberi élet meghatározó tényezője: egyéni szinten sporttevékenységünkől függ életminőségünk, egészségünk megőrzése; társadalmilag is jelentős, hiszen közösségformáló, társadalmi értékeket közvetítő közeg. Emellett mára a sporttevékenység egyre szorosabb kapcsolatba kerül az üzleti szférával, profittermelő képessége bebizonyosodott, így a sport a gazdaság dinamikusan fejlődő, húzó szektorává válhat.

A sport üzleti jellegének erősödésével megjelentek, majd egyre nagyobb tért hódítottak a profitorientált társaságok. Jelenleg hazánkban sportszervezet működhet sportegyesületi, vagy gazdasági társasági, illetve speciális területen közhasznú alapítvány formájában is.

A sportszervezetek működési kereteit jogszabályok határozzák meg. A gazdasági társaságok a Cégtörvény, gazdasági törvény, a sportegyesületek a Civil törvény, illetve a Polgári Törvénykönyv hatálya alá tartoznak. Természetesen a sportszervezetek működését a Sporttörvény is komolyan meghatározza. Ezek alapján megállapítható, hogy a sportszervezetek mai működése meglehetősen leszabályozott.

---

* Dr. Bácsné dr. Bába Éva PhD., adjunktus, Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar.

Cikkemben arra vállalkozok, hogy röviden bemutatom a sportszervezetek jelenleg még döntő hányadát képező sportegyesületek szervezeti szabályozását a kezdetektől a mai rendszer kiépüléséig.

2. A kezdetek

A sport társas tevékenység, ezért a benne részt vevők természetes cselekvése, hogy igényeik kielégítésére, céljaik elérésére szervezeteket hoznak létre. Történetileg a modern sportszervezetek kialakulásában az angol klubok meghatározó szerepet játszottak.¹

Az újkor hajnalán a polgárosodó arisztokraták és az arisztokrata szokásokat felvevő gazdag polgárság „gentleman” sportja teremtette meg a feltételeket a sporttevékenység magasabb formái számára, illetve adott alapot a későbbi rekreációs mozgalom aktív pihe- nésre vonatkozó elveinek érvényesülésére.² Ennek köszönhető, hogy Angliában már az 1700-as évek második felétől amatőr klubokat alapítottak, első sorban a nemesi származású tehetősebb rétegek (az első amatőr szabályok nem a sport erkölcsi tekintélyének védelmét szolgálták, mint inkább a kevésbé tehetőseket tartották így távol a klubtól). A feljegyzések szerint az első krikett-klub még 1666-ban alakult, az első curling klub 1668-ban, és az első műkorcsolyázó egyesület 1742-ben.

Az 1800-as években a sportolás szervezeti kereteinek kialakulásához a collage sport és pedagógiai eszméje az arnoldizmus hatására önkormányzat alapján szerveződő sportcsoportok, iskolai sportklubok járultak hozzá. Az angol iskolai sport terméke például az 1855-ben Sheffield-ben, a világon elsőként megalapított labdarúgó egyesület is. A XIX. században a szervezeti fejlődés meggyorsulását nagymértékben elősegítette az a tény, hogy a college-ok és az arisztokrata körök mellett a sport tért hódított a polgárság és a munkásság társadalmi egyesületeiben is (kaszinók, klubok, olvasókörök, kávéházak, munkásotthonok). Összegezve, angolszász területen (Anglia, USA, brit domíniumok), ahol a polgári átalakulás során a sportélet viszonylag önálló társadalmi szférát képezett, jórészt független társulások alapján létrejött klubok váltak az egyleti mozgalom csiráivá.

Az európai kontinensen is a XVIII. század végétől az urbanizáció és az uralkodó körökben egyre nagyobb tért hódító polgári életforma megnövelte a városi klubok, kávéházak, fürdők és látványosságok iránti érdeklődést. Divattá vált az angol példa követése, arisztokratákból és dzsentrikből zártkörű sporttevékenységgel foglalkozó egyesületek szerveződtek, amelyek nemegyszer politikai jelleget is kifejeztek. (A skandináv államokban, Itáliában, Lengyel és Magyarországon bekapcsolódtak a reformmozgalmakba és nemzeti önállósulási törekvésekbe is.)³

A városiasodás következményeként a munka utáni regenerálódásnak, a fizikai állapot megőrzésének, illetve a szabadidő tartalmas eltöltésének igénye⁴ a testkultúra iránti növekvő érdeklődésben jelent meg. A szélesedő társadalmi bázis és a sportágak differenciálódása következtében szakosztályok alakultak. Később egyes szakosztályok egyesületekké önállósodtak. A fejlődésnek ez az iránya elsősorban a tornaegyleteket, illetve azokat az országokat jellemezte, ahol a sporttevékenység jórészt a tornamozgalomból nőtt ki (Belgium, Németország, Osztrák-Magyar Monarchia és a skandináv államok).

Az egyesületi/egyleti mozgalom mind angol fennhatóságú területeken, mind a kontinensen rohamosan terjedt. Később a sportági normák összehangolása szakszövetségek, országos, és nemzetközi irányító, koordináló szervek létrehozását is igényelte.⁵

A hagyományos sportklub-modell még ma is általános a világ sportjában, a legtöbb sportág egyesületek önkéntes társulásával szövetségeket, a nemzeti szövetségek pedig kontinentális, illetve világszövetségeket alapítanak.⁶

A helyi, mikro szintű sporttevékenység alap kerete még ma is, egyértelműen az egyesület.

3. Egyesületkutatás

Az egyesületek kutatását a történészek általában egyesülettörténetként, a jogtörténettel foglalkozók gyakran önszerveződés-történetként definiálják.

Az 1980-as években, a társadalomtörténeti szempontú egyesületkutatások kezdetén – nem függetlenül a kor politikai hangulatától – az egyesületekre, mint a modern polgári demokrácia, az individualizálódás és a polgári emancipáció első intézményeire tekintettek. A korai kutatások koncepciója szerint az egyesületek az állami intézményeket, vagy az állam intézményesültségének hiányait voltak hivatva pótolni, a nyilvánosság olyan speciális formái voltak, amelyek segítségével lehetővé vált a törvényhozást befolyásolni képes közvélemény megteremtése.

A rendszerváltáskori kutatások ezek mellett és felett az egyesületekben a polgári átalakulás hordozóit, miniatűrízált demokráciákat láttak (Brunda, Gerő, Pajkossy).⁷

Ez a magyar egyesületkutatást a némethez közelítette, amelynek alapját Habermas⁸ nyilvánosság elmélete alapoz meg, mely szerint az állam és a társadalom közé beékelődik a polgári nyilvánosság.

A magyarországi egyesületkutatás egyik első átfogó, több szempontú vizsgálatát Bősze Sándor⁹ végezte el Somogy megye dualizmuskori egyesületeinek elemzésével. Ezt a fajta leíró egyesülettörténeti megközelítést folytatta Tóth Árpád,¹⁰ aki az angol egyesületkutatási tradíciót igyekezett meghonosítani a magyar kutatásban.¹¹

Az angol egyesületkutatók Morris¹² és Clark¹³ az egyesületek és a városok közti kölcsönhatást hangsúlyozva emelik ki, hogy a polgári társadalom szerveződésekor az egyesületek lehettek az új eszmék, új értékek, a társadalmi csoportképződés új formái, és a nemzeti, a regionális és a lokális identitás hordozói.¹⁴

Az egyesületek kutatása során nem megkerülhető probléma magának az egyesületnek a definiálása, hiszen az egyesület, mint fogalom keretei mintegy kétszáz éven keresztül folyamatosan változtak. Sokan sokféle – korszakonként és tudományterületenként eltérő – definícióval és ismertetőjeggel próbálkoztak.

Elsősorban önszerveződés-történeti szempontból használható, nem csupán a reformkora, hanem egészen a II. világháborúig Tóth Árpád definíciója.¹⁵ Szerinte az egyesületet jellemzi, hogy (1) közhasznúnak tekintett célra, (2) döntően magánszemélyek (3) önkéntes, (4) anyagi áldozattal, fizetéssel (adakozással) járó, (5) intézményesült (megfogalmazott szabályokat követő) szövetkezésének köszönhetően működik, és amely felett a (6) hatóság csak felügyeleti jogkörrel rendelkezik, de maga nem hatósági intézmény.¹⁶

A sportegyesületeket a fenti aspektusok jellemzik, és olyan társadalmi szerveződések, amelyek megjelenése kapcsolódik a polgári fejlődés tendenciáihoz, a polgári életmód terjedéséhez, az urbanizációhoz, így kutatásuk illeszkedhet az önszerveződés-történeti kutatásokhoz.

4. Egyesületi szabályozás, működési keretek a polgári korszakban

Az egyesülési jog a társadalom életében való részvétel eszközének szabálya, amelynek révén az állampolgárok létrehozzák a közös tevékenységet végző, önálló jogi személyiséggel rendelkező egyesületeiket, szervezeteiket. Az egyesülési jog szabályozása történelmi koronként eltérő volt. Az egyesülési jog nevesítettem viszonylag későn jelent meg a szabadságjogok körében. Nem is törvények, hanem rendeletek szabályozták.

Az egyesületi jog a kiegyezés után a jogszokásokon alapult, amely szerint Magyarországon egyesületi szabadság állott fenn. Csupán az egyesületek jogi személyiségének elismerését hagyták jóvá, amelyet az illetékes hatóságok az alapszabályozások láttamozásával

adtak meg. Az alapszabályok láttamozását, jóváhagyását 1848-ig a Helytartótanács, majd az abszolutizmus alatt a Bécsben székelő cs. és kir. belügyminiszter végezte. Az alkotmányosság helyreállítása után az egyesületek felügyelete (és ezzel az alapszabályozások láttamozása is) a m. kir. belügyminiszter hatáskörébe került. Ettől az általános elvtől más miniszterek csupán egyes külön rendeletekkel térhettek el, a szakirányú egyesületek felett gyakorolhattak a megállapított keretek között felügyeleti és jóváhagyási jogot.¹⁷

Sportszervezetek viszonylatában az 1925 évi 3. törvénycikk szerint a „vallás- és közoktatásügyi miniszter rendeletileg intézkedik arról, hogy valamennyi sportág feletti főfelügyeleti jogát az Országos Testnevelési Tanács útján miként gyakorolja”.¹⁸

A későbbi rendelkezések azt mutatják, hogy a kormányzat az egyesületi élet ellenőrzését egyre fokozottabb mértékben tartotta szükségesnek, azonban 1945-ig azok között a tradicionális keretek között mozgott, amelyeket már az 1873. évi m. kir. kormány kijelölt, kimondva azt az elvet, hogy az államhatalom csupán az államérdek megóvása vagy visszaélések megátalása céljából kívánja felügyeleti jogát a társadalmi egyesületek felett gyakorolni.¹⁹

A reformkori egyesületek nemcsak elnevezésükben és célkitűzéseikben mutattak hasonlóságot nyugati mintáikkal, hanem tevékenységükben, működésükben, szervezeti életükben is. Mindegyik a saját közgyűlésén megszavazott alapszabálya szerint működött: az alapvető döntések a közgyűlésen születtek, melyen az összes tag megjelenhetett és szavazhatott; a közgyűlések közti időszakban a teendők ellátására létrehozott vezetői tisztségek rendszerét differenciáltak és alkalmasnak mondhatjuk. A működés fenntartását az egyéni vezetők, illetve az általuk képviselt szakértelem vagy tekintély biztosították. Az egyesület jogi képviselőjét és szakszerű adminisztrációját titoknoki (esetleg különválasztva jegyzői és „ügyészi”) címmel ügyvédek látták el, a tagdíjak beszedését, megbízható kihelyezését és a kifizetések pontosságát általában nagykereskedők, olykor váltótörvényszéki ügyvédek végezték. Az elnök személye magas társadalmi állásával, tekintélyével járult hozzá a szervezet sikeréhez. A pártfogói tisztség megeremtése az 1840-es években több egyesületnél a „magán” státusból a „nyilvánossá” válás feltételének számított, mely által el lehetett nyerni a hivatalos címtárba való bekerülés jogát és más kedvezményeket. Az egyesületek működése abban is hasonlított egymáshoz (egyben eredeti mintaképeikre is), hogy erősen építettek a nyilvánosságra mind a tagtoborzás, mind az egyesületi célt szolgáló közadakozás terén, és abban is, hogy legitimációjuk erősítésére rendszeres időközben elszármoltak tevékenységükkel (saját kiadványokban, illetve a hírlapokban).²⁰

A reformkori Pesten a testkultúra a testgyakorlást fejlesztő iskolák (vívóiskola (1832), Testgyakorló Iskola (1840)) köré szerveződött, melyek egy-egy Pestre települt „szakember” (Friedrich Ferenc vívómester, illetve Clair Ignác, a „gymnastica nyilvános tanítója”, egyúttal szintén vívómester) oktató tevékenységére épültek, és az intézmény tartós fennmaradása érdekében öltöttek egyesületi formát.²¹

A szervezett sportélet kezdeteit gróf Esterházy Miksa nevéhez köthetjük, aki 1875-ben megalapította a Magyar Atlétikai Clubot. Az első magyar sportegyesületek a Nemzeti Torna Egyletből kivált fiatalok kezdeményezésére jöttek létre. Első ízben 1885-ben a Budapesti Torna Club alakult meg, majd három évvel később létrejött a Magyar Testgyakorlók Köre is (MTK). Ezt az egyesületet olyan fiatal sportemberek alapították, akik elleneztek a kor merev tornaközpontúságát, és más sportágakat is szívesen kipróbáltak volna. Már az MTK megalakuláskor működött az atlétikai, a birkózó, a kerékpár és a súlyemelő szakosztály, később létrejött az úszó és a vívó részleg is, majd 1901-ben megkezdte működését a labdarúgó osztály is. Az első fővárosi egyesületek között tartjuk számon az Újpesti Torna Egyesület (1885) és a Ferencvárosi Torna Clubot (1899), melyek csupán nevükben őrzik a torna jelzöt. Valójában az atlétika, a birkózás, a labdarúgás és az úszás kibontakoztatásának úttörőjeként váltak ismertté a magyar sporttörténelemben.²²

A két világháború közötti korszak egyesületi szempontból talán legnagyobb hatású jogszabálya, afféle egyesületi kódex jelleggel Klebelsberg Kunó gróf belügyminisztersége alatt született. Ez az egyesületi alapszabályok általános kellékeiről szóló 77.000/1922. BM rendelet tekinthető felépítését és szerkezetét tekintve a jelenleg hatályos egyesületi törvényünk előképének.²³ A rendelet célja az átfogó szabályozás megalkotása volt, „azoknak az általános elveknek, illetve szervezeti alaki kellékeknek az összefoglalása, amelyeket a joggyakorlat minden egyesületi alapszabálytól megkíván”.²⁴

A rendelet az alapszabály tartalmi elemeit szintén ugyanazon sorrendben és tartalommal szabályozza, mint ahogy az ma egy egyesületi alapszabálytól elvárható. Itt nyer jogszabályi rendezést az az elv, hogy az egyesületnek jogi személy is tagja lehet (ami egyébként jogszokásként már évtizedek óta létezett). A rendes közgyűlést évente egyszer össze kellett hívni, s megállapításra kerültek a kizárólagos közgyűlési hatáskörök. Minden esetben kötelező volt a számvizsgáló bizottság megalakítása. Szabályozták a fiókegyesületek alapításával kapcsolatos kérdéseket is.

5. Egyesületi szabályozás, működési keretek 1945 után

1945 és 1951 között feloszlattak több mint tízezer civil szervezetet. A feloszlattal egyidejűleg megindult egy újfajta civil szektor felépítése is. Újfajta, hiszen az egyesületek, illetve általában a civil szervezetek lényegét a sokszínű, szabadon választott cél és az autonómia adja meg. E két feltétel 1945 után pedig hiányzott, s ez a hiány a későbbiekben állandósult. A fogalmak kiüresedése valószínűleg a döntéshozóknak is feltűnt, s így jelent meg az állam és társadalom közti területet kitöltő szerveződések összefoglaló nevéként a társadalmi szervezetek kategóriája a magyar jogban és a közéletben. A szocialista rendszerben szabad utat a vadásztársaságok és sportszervezetek mellett elsősorban a munkás dal- és olvasóköri, dolgozók és azonos szakmához tartozók érdekvédelmi jellegű szervezetei kaptak.²⁵

Az egyesületekről szóló 1955. évi 18. törvény egy része az alkotmány 56. §-ában foglaltak részletes kifejtését tartalmazta az egyesületek céljáról, többi részét tekintve azonban szerkezetileg követte az ekkor hatályon kívül helyezett elődjét, a 77.000/1922. BM körrendeletet. A törvény egyesület-definíciót is adott: „Egyesület akkor jön létre, ha legalább tíz személy az egyesület megalakulását önként és együttesen elhatározza, alapszabályát írásba foglalja, ügyintéző és képviselő szerveit kirendeli és az egyesületet az annak működési köre szerint illetékes felügyelő szerv nyilvántartásba veszi.”²⁶ Nem nehéz észrevenni, hogy a jogszabály fogalma átmenetet képez a múlt és jelen között: taglétszám, önkéntesség és írott alapszabály mellett tovább létezik a közigazgatási felügyelet intézménye.

Az 1959. évi IV. törvény a Ptk.-ban rendezte az egyesületek magánjogi viszonyait. A törvény előírta, hogy az alapítás előfeltétele a főhatósági jóváhagyás. Az állami felügyelet ágazati (minisztériumi), ügyészségi szervek láttak el. Államigazgatási döntés kellett a megszüntetésről, a vagyon állami/szövetkezeti kézbe adásáról.²⁷

A szocialista korszak erősen centralizált, sportfőhatósági, vagy pártbizottsági irányítása alatt, az ötvenes, hatvanas években úgynevezett kiemelt, 20-25 szakosztályt is foglalkoztató „mamut” egyesületek jöttek létre. Ezek az állam által támogatott sportegyesületek elég messze voltak a „társadalmiságtól”.²⁸

6. Egyesületi szabályozás, működési keretek a rendszerváltás után

A hazai jogrend demokratikus átalakulása a sportegyesületi szféra terén is alapvető változásokat hozott. Az 1989. évi II. törvény az egyesülési jogról kimondja: „A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni.”²⁹

A törvény Magyarországon – lényegében – először tett kísérletet az egyesülési jog egészének a regulálására. Az egyesülési törvény értelmében minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható társadalmi szervezet, amely összhangban áll az alkotmánnyal, és amelyet törvény nem tilt. (A törvény külön nevesíti az egyesülési jog alapján létrehozható egyes alakzatokat.)³⁰ A törvény leszögezi, hogy társadalmi szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenység végzése céljából nem alapítható. A társadalmi szervezetek törvényi definíciója szerint a társadalmi szervezet olyan önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező szervezet, amely az alapszabályban meghatározott célra alakul, nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és céljának elérésére szervezi tagjai tevékenységét. A törvény értelmében a társadalmi szervezetek *alakításának* közös feltétele, hogy (1) legalább tíz alapító tag a szervezet megalakítását kimondja, (2) alapszabályát megállapítsa, továbbá (3) ügyintéző és képviselői szerveit megválassza.

A törvény alapján a társadalmi szervezet elnevezés a tagsággal és szervezettel rendelkező, rendszeresen működő egyesületek gyűjtőfogalmává vált, magába foglalva az egyesület kategóriáját is. Ugyanakkor a Polgári törvénykönyv fő kategóriája továbbra is az egyesület maradt, amelynek meghatározása azonos a társadalmi szervezetnek az egyesülési törvényben szabályozott fogalmával. A Ptk. szerinti (Ptk. 61-64. §) egyesületekre irányadóak az egyesülési jogi törvény társadalmi szervezeti rendelkezései, és fordítva, az egyesülési jog alapján létrehozott valamennyi társadalmi szervezetre alkalmazni kell a Ptk.-nak az egyesületekre vonatkozó szabályait.³¹

A rendszerváltást követő években az általános közvélekedés az volt, hogy a piac, a demokratizálódás, a civil szervezetek megerősödése az állammal szemben automatikusan megteremtik a jóléti társadalom formáit és mindennapos tartalmát.³² A civil szféra megújulására, új önszerveződő közösségek létrejöttére számítottak. Ám a számok erre rácaféltak: a sport területén a sportegyesületek száma nemhogy nőtt volna, de az 1989. évi 3052-ről 1991-re 2176-ra csökkent. Ennek legfőbb oka az volt, hogy a magyar sport krónikus tökehiányban szenvedett. Ezen nem segített, sem az, hogy többször is elengedték a sportegyesületek, szövetségek többmilliárdos tartozásait, sem az állami tökeinjekciók, sem egyes sportszerető szponzorok önzetlen támogatásai. Így aztán a sportegyesületek a 90-es évektől kezdve – több-kevesebb sikerrel - maguk is megpróbálkoztak marketingtevékenységük fokozásával saját bevételeiket kialakítani, és növelni.³³ Az 1996. évi sporttörvény módosításáról szóló 1998. évi törvény már a sportszervezetek vállalkozási formában való működését is lehetővé tette.

A sportról szóló 2004. évi I. törvény értelmében a sportszervezetek körébe a sportegyesületek és a sportvállalkozások tartoznak. A sportszervezeteknek ez a két típusa alapvetően a gazdálkodási formában különbözik egymástól, ugyanakkor mindkettő célja és főtevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése.

A sportegyesület a magyar sport hagyományos alapegysége, a versenysport, a tehetséggondozás, az utánpótlás-nevelés és a szabadidősport műhelye, amely a sportvállalkozások terjedése mellett is a sporttevékenység kifejtésének leggyakoribb szervezeti keretét jelenti. A szervezett szabadidősport és az amatőr sport alapvetően sportegyesületi keretekben zajlik, de az egyesületek a versenysportban és az élsportban is fontos szerepet játszanak.³⁴

A sport mind egyéni, mind társadalmi, sőt mára már gazdasági szempontból is életünk egyik meghatározó tényezője lett. Napjainkban, amikor az életminőség kérdése egyre nagyobb hangsúlyt kap,³⁵ a sport nemcsak az egészségmegőrzésében játszik szerepet, nemcsak közösségteremtő, és –formáló, fontos társadalmi tényező, de komoly bevételsterző tevékenység is egyben. Erről könnyen meggyőződhetünk, hiszen a sporthoz kapcsolódó tevékenységekről szóló információk, e szervezetek szervezeti kultúrájának legfontosabb elemei³⁶ a nyilvánosság számára is széles körben elérhetőek.³⁷

A sporthoz kapcsolódó szolgáltatások kapcsán megállapítható, hogy ezek a gazdaság integrált és dinamikus fejlődő területévé váltak, aminek egyik következménye a sportvállalkozások, mint nyereségérdekelt gazdasági társaságok³⁸ megjelenése a sportszervezetek körében. A sportvállalkozások jellemzően csapatsportágakban azon belül is főleg a látványsportok területén tevékenykednek, és üzletszerű gazdasági tevékenységüket többnyire az élsporthoz kapcsolódóan folytatják. A sporttörvény szabályozása alapján sportvállalkozás kétfajta jogi formában működhet: korlátolt felelősségű társaságként, vagy részvénytársaságként.³⁹ (Az egyesület és gazdasági társasági forma mellett közhasznú társaság keretében is folytatható sporttevékenység, de kizárólag a fogyatékosok sportja és a szabadidő sport területén.)⁴⁰

Összességében a XXI. századra megtapasztalhatjuk a sport szerepének több szempontú felértékelődését. Ennek hatására egyrészt, az alulról kezdeményezett civil szerveződések is erőre kapnak, ami megnyilvánul a sportegyesületek életképességének, működési, finanszírozási feltételeinek javulásában. Másrészt bebizonyosodott, hogy a sport a gazdaság dinamikus fejlődő, húzó szektorává válhat, amit a sporttevékenységet folytató szervezetek gazdasági társasággá történő átalakulásában, működésében, profittermelő képességében igazolódik be.

7. Sportegyesületi szabályozás ma

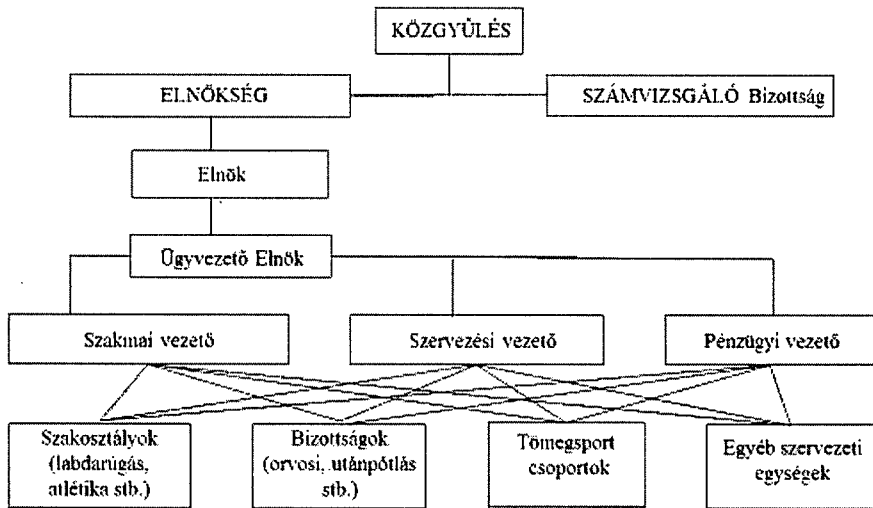
Bár napjainkban észlelhető a sportvállalkozások súlyának növekedése, mégis a sportszervezetek döntő részét a sportegyesületek adják. Jelenleg a sportegyesületekre a Ptk. szabályai mellett a 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (Civil törvény) is irányadó. A Ptk. és a Civil törvény mellett a sportszervezetek működésére a mindenkor érvényben lévő Sporttörvény (1996. évi LXIV. törvény; 2004. évi I. törvény; 2011. évi CLXXII. törvény) szabályainak alkalmazása is komoly hatással van.

A fenti rendelkezések szerint sportegyesület alapításához legalább 10 természetes személyre van szükség, akik megalkotják és elfogadják az alapszabályt, döntenek az elnökség és más funkcionáriusok személyéről, a tevékenység közhasznú jellegéről és a közhasznúság fokozatáról, és az ezt követő nyilvántartásba vételi eljárás után megkezdheti a sportegyesület a működését. A sportegyesületek nyilvántartását a törvényszékek (korábbi nevén megyei bíróságok), illetve Budapesten a Fővárosi Törvényszék (korábbi nevén Fővárosi Bíróság) vezeti a társadalmi szervezetek osztályán. Az egyesületekről vezetett bírósági nyilvántartásban a sportegyesület sportegyesületi jellegét kifejezetten fel kell tüntetni. Sportegyesület közvetlenül is részesíthető állami (önkormányzati) támogatásban.⁴¹

A sportegyesületek szervezeti felépítését a törvényi szabályozáson túl az egyesület anyagi tárgyi, személyi feltételei is meghatározzák. Egy példaértékű elvi struktúrát mutat az 1. ábra.

1 ábra. Sportegyesület szervezeti felépítésének egy lehetséges modellje⁴²

Figure 1. One of the Possible Organizational Schemes of a Sport Association

Forrás: Nyerges M.–Petróczy A.(2007): A sportmenedzsment alapjai. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. p. 62.

8. Összefoglalás

Tanulmányomban a sportegyesületek szabályozási kereteit tekintetem át időben előre haladva, egészen a jelenlegi helyzetig. A sporttevékenységhez kialakuló szervezeti forma az egyesület volt. Az egyletesedésnek a polgári fejlődés, az urbanizáció adta a kezdeti lendületet. Az 1800-as években Európa-szerte számtalan egyesület alakult, köztük sportegyesületek is. Ezek tipikusan önszerveződő közösségek voltak.

Az egyesülési jog szabályozása egyrészt közjogi, másrészt magánjogi viszonyokat érint. Az egyesülési jog, mint szabadságjog nevesítettem viszonylag későn jelent meg a magyar jogrendben. A polgári korszak első szakaszában (1800-as évek végéig) az egyesülés szokásjogon alapult. Az 1920-as években született meg az egyesülés magánjogi viszonyainak részletes szabályozása.

A szocialista korszakban az egyesülés tartalmát, és szervezeteit is elveszítette. Bár a sporttevékenységet végző társadalmi szervezetek működése engedélyezve volt ugyan, de erősen centralizált, pártutasításos keretek közt folyt.

A rendszerváltást követően a demokratizálódási folyamat folyamánként a civil szervezetek újbóli feléledésére, megerősödésére lehetett számítani. Ez a sport területén első sorban finansziális okok miatt, elmaradt. A sportszervezetek megpróbálták saját maguk megteremteni, vagy legalább is javítani működési lehetőségeiket, és saját bevételek után néztek. Erősödött a sport üzleti jellege és ezzel együtt megjelentek, majd egyre nagyobb tért hódítottak a profitorientált társaságok.

Mára a sport szerepe több szempontból felértékelődött. Ez egyrészt lökést ad a sportegyesületi lét feltételeinek javításához, másrészt megteremti a lehetőségét annak, hogy a sport a gazdaság egyik dinamikus fejlődő területévé váljon.

JEGYZETEK

1. Sterbenz T.–Gulyás E. (2012): Sportszervezetek működése. In: Sportmenedzsment. Szerk.: Sterbenz T.–Géczi G. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. p. 147.
2. Kun L. (1984): Egyetemes testnevelés és sporttörténet. Franklin Nyomda, Budapest. p. 142.
3. Kun L. (1984): Egyetemes testnevelés és sporttörténet. Franklin Nyomda, Budapest. p. 164.
4. Kopátsy S. (1993): A fogyasztói társadalom felé. Educatio 1993.01. www.hier.iif.hu/hu/letoltes.php?fid=tartalomsor/536
5. Kun L. (1984): Egyetemes testnevelés és sporttörténet. Franklin Nyomda, Budapest. p. 207.
6. Sterbenz T.–Gulyás E. (2012): Sportszervezetek működése. In: Sportmenedzsment. Szerk.: Sterbenz T.–Géczi G. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. p. 147.
7. Kiss Zs. (2006): Tóth Árpád: Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban (recenzió) *Korall* Társadalomtörténeti folyóirat. 23. pp. 223–229. p. 223.
8. Mátay M. (1999): Történészek Habermasról. Szociológiai Figyelő 1999. 1–2. pp. 164–174.
9. Bösze S. (1997): „Egyesületi élet a polgári szabadság.” Somogy megye egyesületei a dualizmus korában. Kaposvár, 1997. SML. 258 p. (Somogyi almanach 53.)
10. Tóth Á. (2005): Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'harmattan, Budapest. p. 295.
11. Kiss Zs. (2006): Tóth Árpád: Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban (recenzió) *Korall* Társadalomtörténeti folyóirat. 23. pp. 223–229. p. 224.
12. Morris R. J. (1990): Voluntary societies and British urban elites, 1780–1850: an analysis. In: Borsay, Peter (ed.): *The Eighteenth-Century Town*. London–New York, 1990. pp. 338–366.
13. Clark P. (1986): *Sociability and Urbanity: Clubs and Societies in the Eighteenth-Century City*. Leicester.
14. Clark P. (2000): *British Clubs and Societies 1580–1800. The origins of an Associational World*. Oxford University Press, Oxford.
15. Domaniczky E (2009): Önszerveződéstörténeti kutatása 19. századi pesti civil szervezetekről. *Civil Szemle* 2009/1. 20. szám pp. 118–122. p. 119.
16. Tóth Á. (2005): Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'harmattan, Budapest. p. 217.
17. Polgári kori egyesületek – Adatbázis. In: <http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/polgari-kori-egyesuletek/informacio>
18. 1925 évi 3. törvénycikk.
19. Polgári kori egyesületek – Adatbázis. In: <http://adatbazisokonline.hu/adatbazis/polgari-kori-egyesuletek/informacio>
20. Tóth Á. (2005): Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'harmattan, Budapest. p. 219.
21. Tóth Á. (2005): Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'harmattan, Budapest. p. 167.
22. Szegterné Dancs E. (2011): Sporttörténet: A dualizmus évtizedei (1867–1918). In: Sportelméleti ismeretek. Szerk: Nádori L., Gáspár M., Rétsági E., H. Ekler J., Szegterné Dancs H., Woth P., Gáldi G. Pécs. In: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0025_Nadori-Dancs-Retsagi-Ekler-Gaspar-Sportelméleti_ismeretek/ch06s05.html#id596764
23. Domaniczky E (2008): A jogállam és a civil szektor, különös tekintettel az önkormányzatokra. PhD-értekezés, Pécs. p. 35.
24. 77.000/1922. BM rendelet
25. Domaniczky E (2008): A jogállam és a civil szektor, különös tekintettel az önkormányzatokra. PhD-értekezés, Pécs. p. 16.
26. 1955. évi 18. törvény.
27. 1959. évi IV. törvény.
28. Nyerges M.–Pétróczy A.(2007): A sportmenedzsment alapjai. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. p. 61.

29. 1989. évi II. törvény.
30. Drinóczi J.–Petrétei T. (2004): Az egyesülési jog alkotmányjogi megközelítése. In: <http://www.aki.doctor.hu/anyagok2felev/.../szabjogok/egyesulési%20jog.doc> p. 6.
31. Drinóczi J.–Petrétei T. (2004): Az egyesülési jog alkotmányjogi megközelítése. In: <http://www.aki.doctor.hu/anyagok2felev/.../szabjogok/egyesulési%20jog.doc> p. 17.
32. Bakonyi T. (2007): Állam – civil társadalom – sport. Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 11–179.
33. Szegerné Dancs E. (2011): Sporttörténet: Sport a rendszerváltástól napjainkig. In: Sportelméleti ismeretek. Szerk: Nádori L., Gáspár M., Rétsági E., H. Ekler J., Szegerné Dancs H., Woth P., Gáldi G. Pécs. In: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0025_Nadori-Dancs-Retsagi-Ekler-Gaspar-Sportelmeleti_ismeretek/ch06s05.html#id596764
34. 2004. évi I. törvény.
35. Juhász Tímea (2014) Családbarát munkahelyek, családbarát szervezetek, Publikon 130.p.
36. Gulyás László (2008): A vezetéstudomány modern irányzatai. In. Gulyás László (szerk.): A vezetéstudomány alapjai. JATE Press-Szegedi Egyetemi Kiadó. 58. old.
37. Móré M. (2010): A társadalmi kommunikáció elméleti és gyakorlati alapjai. DuPress Kiadó Debrecen.
38. Vántus A. (2010): A szervezettség és a humán erőforrások változása 5 év tükrében. Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok 1–2.: pp. 170–173. (2010),
39. Nagy I. Z. (2013): The Role of Legal Forms in Professional Football. Acta Polytechnica Hungarica 10: (4) pp. 209–227.; Nagy I. Z. (2012): Finances of the Professional Football Enterprises. Danube: Law and Economics Review 3: (1) pp. 53–69. (2012).
40. Sportszervezeti helyzetkép az Észak-Alföldi megyékben p. 3–4. In: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiook/debrecensport.pdf>
41. Sportszervezet és sportszövetség alapítása. Sportjog a gyakorlatban. In: <http://www.sportjogasz.hu/index.php>
42. Nyerges M.–Petróczy A.(2007): A sportmenedzsment alapjai. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. p. 62.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1925. évi 3. törvénycikk.
77.000/1922. BM rendelet.
1955. évi 18. törvény.
1959. évi IV. törvény.
1989. évi II. törvény az egyesülési jogról.
1996. évi LXIV. törvény a sportról.
2004. évi I. törvény a sportról.
2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról (Civil törvény)
2013. évi V. törvény – a Polgári Törvénykönyvről. 3. 63. §–3.87.§
2011 évi CLXXII. Törvény a sportról.
Bakonyi T. (2007): Állam – civil társadalom – sport. Kossuth Kiadó, Budapest. pp. 11–179.
Bősze S. (1997): „Egyesületi élet a polgári szabadság.” Somogy megye egyesületei a dualizmus korában. Kaposvár, 1997. SML. 258 p. (Somogyi almanach 53.)
Clark P.(1986): Sociability and Urbanity: Clubs and Societies in the Eighteenth-Century City. Leicester.
Clark P. (2000): British Clubs and Societies 1580–1800. The origins of on Associational World. Oxford University Press, Oxford.
Domaniczky E (2009): Önszerveződéstörténeti kutatása 19. századi pesti civil szervezetekről. Civil Szemle 2009/1. 20. szám pp. 118–122.
Domaniczky E (2008): A jogállam és a civil szektor, különös tekintettel az önkormányzatokra. PhD-értekezés, Pécs.

- Drinóczi J.–Petrétei T. (2004): Az egyesülési jog alkotmányjogi megközelítése. In: <http://www.aki.doctor.hu/anyagok2felev/.../szabjogok/egyesulési%20jog.doc>
- Fenyves V., Nagy A., Dajnoki K., Pető K. (2009): Development potentials for extension in the North-Plain Region. In: Challenges of Education and Innovation: MACE 2009 Conference. Konferencia helye, ideje: Berlin, Németország, 2010. 01. 13–2010. 01. 14. Berlin: p. 24.
- Gulyás László (2008): A vezetéstudomány fejlődése az ókortól a 20. századig. In Gulyás László (szerk.): A vezetéstudomány alapjai. JATE Press-Szegedi Egyetemi Kiadó. 15–28. old.
- Gulyás László (2008): A vezetéstudomány modern irányzatai. In. Gulyás László (szerk.): A vezetéstudomány alapjai. JATE Press-Szegedi Egyetemi Kiadó. 55–62. old.
- Juhász Timea (2014) Családbarát munkahelyek, családbarát szervezetek, Publikon 130.
- Kiss Zs. (2006): Tóth Árpád: Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban (recenzió) Korall Társadalomtörténeti folyóirat. 23. pp. 223–229.
- Kopátsy S. (1993): A fogyasztói társadalom felé. Educatio 1993. 01. In: http://www.hier.iif.hu/hu/letolte_s.php?fid=tartalom/sor/536
- Kun L. (1984): Egyetemes testnevelés és sporttörténet. Franklin Nyomda, Budapest.
- Mátay M. (1999): Történészek Habermasról. Szociológiai Figyelő 1999. 1–2. pp. 164–174.
- Móré M. (2010): A társadalmi kommunikáció elméleti és gyakorlati alapjai. DuPress Kiadó Debrecen.
- Morris R. J. (1990): Voluntary societies and British urban elites, 1780–1850: an analysis. In: Borsay, Peter (ed.): The Eighteenth-Century Town. London–New York, 1990. pp. 338–366.
- Sterbenz T.–Gulyás E. (2012): Sportszervezetek működése. In: Sportmenedzsment. Szerk.: Sterbenz T.–Géczi G. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest. pp. 147–237.
- Nagy I. Z. (2013): The Role of Legal Forms in Professional Football. Acta Polytechnica Hungarica 10: (4) pp. 209–227.
- Nagy I. Z. (2012): Finances of the Professional Football Enterprises. Danube: Law and Economics Review 3: (1) pp. 53–69. (2012)
- Nyerges M.–Petróczy A. (2007): A sportmenedzsment alapjai. Semmelweis Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kar. Budapest.
- Szabados György Norbert–Troy Wiwczaroski–Pierog Anita (2012): Civil szervezetek Hajdú-Biharban. Egy felmérés esszenciái. A virtuális intézet Közép-Európa kutatására közleményei IV. évf. 4. szám (No. 10). 289–297.p.
- Szegerné Dancs E. (2011): Sporttörténet: A dualizmus évtizedei (1867–1918). In: Sportelméleti ismeretek. Szerk.: Nádori L., Gáspár M., Rétsági E., H. Ekler J., Szegerné Dancs H., Woth P., Gáldi G. Pécs. In: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0025_Nadori-Dancs-Retsagi-Ekler-Gaspar-Sportelmeleti_ismeretek/ch06s05.html#id596764
- Szegerné Dancs E. (2011): Sporttörténet: Sport a rendszerváltástól napjainkig. In: Sportelméleti ismeretek. Szerk.: Nádori L., Gáspár M., Rétsági E., H. Ekler J., Szegerné Dancs H., Woth P., Gáldi G. Pécs. In: http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0025_Nadori-Dancs-Retsagi-Ekler-Gaspar-Sportelmeleti_ismeretek/ch06s05.html#id596764
- Tóth Á. (2005): Önszerveződő polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. L'harmattan, Budapest.
- Vántus A. (2010): A szervezettség és a humán erőforrások változása 5 év tükrében. Jelenkori Társadalmi és Gazdasági Folyamatok 1–2.: pp. 170–173. (2010).
- Weblen, T. (1975): A dologtalan osztály elmélete. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.